

Govor visokog predstavnika i specijalnog predstavnika EU Valentina Inzka na Fakultetu islamskih nauka

Promoviranje dijaloga i međusobnog poštovanja među zajednicama

Dame i gospodo,

Veoma mi je drago da mi se ukazala prilika da posjetim Fakultet islamskih nauka i obratim se studentima i osoblju fakulteta. Ja sam nedavno održao korisne i inspirativne sastanke sa članovima katoličkog i pravoslavnog teološkog fakulteta, a također sam u skorije vrijeme razgovarao i sa predstavnicima drugih vjerskih zajednica. Nadam se da će na isti način i naša današnja diskusija doprinijeti trajnom i produktivnom dijalogu.

Dozvolite da počnem sa jednom osnovnom, ali suštinskom opservacijom u pogledu vjerskih uvjerenja i vjerske prakse: što pomnije istražujemo bilo koju datu teološku tradiciju to više prepoznavamo kompleksne obrasce uvjerenja i prakse. Također je istina da se ovi obrasci međusobno sijeku na kreativne i konstruktivne načine.

Međutim, ovo nije najbolje shvaćeno u Bosni i Hercegovini, gdje se vjerska pripadnost jednostavno koristi rutinski kao prost i direktan pokazatelj društvenih i političkih prilika.

Međutim, religijski impuls je neizmjereno kompleksniji – i neizmjereno važniji – od toga, kao što će se, vjerujem, svako ovdje složiti.

Budući da je ovo jedan tako važan, a tako često neshvaćen element u društvu, način na koji se religija percipira u Bosni i Hercegovini treba sagledati detaljnije. To pitanje se svrsishodno može podijeliti na tri područja:

- Prvo, konfesionalne linije razdvajanja u društvu;
- Drugo, interkonfesionalni odnosi i odnosi između organiziranih religija i države, i
- Treće, temeljne poruke vjere koje mogu imati pozitivan efekat.

Konfesionalne linije razdvajanja

Pogledajmo konfesionalne linije razdvajanja.

Rahmetli Alija Izetbegović je primijetio da u Bosni i Hercegovini “svako mora biti nešto”. Ovo se obično shvata na način da svako mora biti ili Hrvat ili Srbin ili Bošnjak, ili katolik, ili pravoslavac ili musliman.

Međutim, ovo je vrlo minimalistička interpretacija onoga što “biti nešto” znači.

Prvo, Bosna i Hercegovina, kao i svaka druga zemlja u modernoj Evropi, ima značajan broj građana koji ne ispovijedaju nikakvu religiju. Pored toga, veliki broj stanovnika spada u kategoriju “Ostali”, što znači da ne prihvataju formalnu pripadnost niti jednom od tri osnovna konstitutivna naroda.

A što je još važnije, u svakoj od etno-religijskih kategorija postoji more raznolikosti.

Mislim da nije tajna da sam ja katolik. Ali reći ću vam da se ne može tek tako pretpostaviti da svaki austrijski političar,

koji je slučajno katolik, govori u moje ime samo zato što na pitanje koje smo vjere odgovaramo isto.

Stalno sam svjestan kako mora da je iritantno za građane Bosne i Hercegovine – iz koje god grupe da dolaze – da se pretpostavlja da su političari iz iste te grupe automatski njihovi glasnogovornici. Svi smo mi složena biće i nema jednog faktora kome se može ili treba dopustiti da nas definira kao pojedince.

Odnosi između konfesija i njihov odnos sa državom

Dopustite da sada pređem na drugu stavku – odnosi između konfesija i odgovarajući odnos između organiziranih religija i države. Trenutna situacija u Bosni i Hercegovini očito je direktna posljedica skorašnje istorije.

U toku rata, vjerski dužnosnici često su se gurali u uloge glasnogovornika i organizatora zajednica. U ratnim uvjetima, rad vjerskih vođa uključivao je i brigu o neposrednim materijalnim potrebama zajednice, a često je podrazumijevao i to da su morali govoriti u ime ljudi čiji se glas bez njih ne bi čuo.

U poslijeratnom periodu jedna škola zastupa mišljenje da vjerski dužnosnici treba da se vrate svojoj pravoj sferi – a da politiku ostave političarima.

Druga škola smatra da su moralni nedostaci političke elite tako očiti da su vjerske vođe moralno obavezni preuzeti aktivnu ulogu i pokušati da, u okviru svoje sfere, pozitivno utječu i ublaže negativne posljedice političkog neuspjeha.

No, ja smatram da svaki građanin treba da učestvuje u ublažavanju posljedica političkog neuspjeha posljednja dva desetljeća.

A to uključuje i vjernike, bilo da je riječ o vjerskim vođama

ili, jednostavno, članovima vjerskih zajednica.

To uključuje i ljude bez vjerskih uvjerenja – ljudi iz svih oblasti života, iz svih profesija, iz svake klase, svakog obrazovnog profila.

Ako postoji posebna, uže definirana uloga za vjerske vođe u javnom životu, meni se čini da bi to sigurno bila uloga jačanja dijaloga i međusobnog poštovanja među zajednicama.

U toj oblasti Međureligijsko vijeće, na primjer, može igrati važnu ulogu.

Primat ljubavi

Međutim, uvjeren sam da vjernici mogu imati daleko dublju i utjecajniju ulogu u javnom životu, a to me dovodi do moje treće teze – poruka vjere koje su u osnovi svake religije.

Potpuno sam svjestan da govorim pred grupom učenjaka koji svoje intelektualne napore usmjeravaju na bolje razumijevanje kompleksnosti i bogatstva islamske misli. Mora da je bolno gledati kako se na to nasljedstvo u medijima, i u okviru drugih javnih foruma, aludira na nepotpun i nespretno neprirodan način.

Veliki broj stvari koje se pripisuju islamu ne bi mu se trebale pripisivati.

Mogu se identificirati sa ovom tvrdnjom jer sam katolik i mnogo toga što se pripisuje katolicizmu mu se takođe ne bi trebalo pripisivati.

Ovakvo korištenje osnovnih postulata vjere, u skraćenoj formi, u javnom i političkom diskursu je netačno i nije korisno, ali to nije sve. Nakaradno prikazivanje vjerskih uvjerenja koje se često doživljava kao ono što znači istinska vjera redovno zamagljuje uvid i inspiraciju koju istinska vjera može unijeti u javni život.

Uvjeran sam da nikoga ovdje ne treba podsjećati da je u temelje svake od vjerskih tradicija koje su pustile svoje korijenje u Bosni i Hercegovini ugrađen princip koji kaže da ljubav ima primat.

Neki kažu da je Bosni i Hercegovini potrebno manje vjere. Ipak, ne može se reći da joj treba manje ljubavi.

Već smo duboko zagazili u predizbornu kampanju za oktobarske izbore i već čujemo poznate mantre etničkog šovinizma i isključivosti. Zamislite kako bi ovi izbori bili drugačiji kada bi ljudi od vjere aktivno odbacili društvene i političke etikete koje im drugi pripisuju zbog vlastitih nedostataka. Zamislite kako bi revolucionarni bili ovi izbori ako bi ljudi od vjere izašli u sferu javnog života propagirajući, uvjerljivo i bez ikakvog srama, primat ljubavi i iskrenog poštivanja drugog.

Ovo je perspektiva o kojoj će mi biti zadovoljstvo danas razgovarati s vama.

Hvala.